

Rizika v chování dětí a mládeže celostátní konference

Praha, 15. listopadu 2017

**Práva a povinnosti školy v oblasti řešení
a prevence rizikového chování – legislativa
i cenné příklady z praxe**

Mgr. Hana Saláková

15 zemí
světa
29 let tradice

Význam slušného chování pro vzdělávání

- Ve školách a školských zařízeních přichází současná pedagogická veřejnost častěji do styku s dítětem problémovým. Narůstá nekázeň ve školách, agresivní chování, závislostní chování, přichylnost k subkulturám a partám, návykové chování, útěky, toulky, chování antisociální a chování opoziční. Děti jsou velmi často neklidné, konfliktní, provokující, odmítající pracovat. Takovéto děti jsou označovány jako problémové.

15 zemí
světa
29 let tradice

Význam slušného chování pro vzdělávání

- Co považujeme za slušné chování: takové chování a jednání žáků i dospělých, které umožňuje bezpečné, nerušené a současně efektivní směřování všech žáků ve třídě k maximálním vzdělávacím výsledkům.
- Vnější podmínky: rodina, vrstevníci, nejširší společnost
- Vnitřní podmínky školy: kvalifikace a odborná a lidská kvalita učitele, počet a složení žáků ve třídě, management třídy, materiální podmínky, kvalita výuky, efektivní využití času pro výuku, dostupnost kvalitního poradenského servisu, efektivní spolupráce s rodinou, ...ostatní vyučující a další personál školy

15 zemí
světa
29 let tradice

Role školy při pěstování slušného chování žáků

- **Učitel** – klíčová role při výchově, dodržování kázně ve třídě a ve škole, odborník ve vedení dítěte (základní postupy zvládání výchovných problémů)
- **Rodiče** – nemá povinnost přizpůsobovat své výchovné přístupy a přístupy k životu všem požadavkům školy, měl by být prokazatelně seznámen se ŠVP a školním řádem (pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků)

15 zemí
světa
29 let tradice

Role školy při pěstování slušného chování žáků

- **Výchovná opatření školy/učitelů** (v souladu s předpisy): domluvy, napomenutí, sdělení (poznámky), jednání s rodiči, ...spolupráce s OSPOD, s PPP, SPC a SVP, s orgány činnými v trestním řízení

15 zemí
světa
29 let tradice

Spolupráce školy s rodiči

- Dobrá a efektivní spolupráce – klíč ke kvalitním edukačním výsledkům u dítěte
- Informovanost rodičů/ZZ – od prvního setkání společný zájem na fungování a maximálních výsledcích dítěte; seznámení s ŠVP, školním řádem (pravidly pro hodnocení výsledků vzdělávání žáků/studentů)
- Vzájemný respekt, předávání informací (konzultace, rodičovské schůzky, žákovská knížka, třídní web, e-mail,...)
- Ochota rodičů spolupracovat = efektivní řešení problémových situací učitelem

15 zemí
světa
29 let tradice

Ohlašovací povinnost školy-obecně

- Chování žáka či studenta překročí rámec pravidel stanovený školním či vnitřním řádem, dojde k porušení obecně závazných právních předpisů.
- Žák či student je obětí závadného jednání třetí osoby (rodič, zákonný zástupce či třetí osoba).
- Žák či student se ocitne v nepříznivé situaci (sociální, zdravotní), která vyžaduje intervenci zvenčí.

15 zemí
světa
29 let tradice

Ohlašovací povinnost vůči rodičům

- **Legislativní rámec:** zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon, ve znění pozdějších předpisů
- **Rodičovská zodpovědnost** – souhrn práv a povinností při péči o nezletilé dítě (péče o zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, při zastupování, při správě jeho jmění)
- **Každý je oprávněn upozornit rodiče** na závadné chování jejich dítěte (generální klauzule informačního oprávnění – nikoli povinnost vůči rodičům).

15 zemí
světa
29 let tradice

Ohlašovací povinnost školy vůči rodičům

- Školský zákon – informace o průběhu a výsledcích vzdělávání žáků či studentů
- Poradenská pomoc školy nebo poradenského zařízení
- Informace o porušování základních povinností (561/2004Sb., ŠZ) – záškoláctví, porušování školního a vnitřního řádu školy, předpisů, neplnění pokynů pedagogických pracovníků
- Dítě, žák, student – má právo požádat školy a školská zařízení o pomoc při ochraně svého života a dalších svých práv bez vědomí rodičů. Škola řeší problém prostřednictvím orgánů sociálně-právní ochrany dítěte.

15 zemí
světa
29 let tradice

Sociálně právní ochrana dětí

- **Legislativní rámec:** zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
- Zajištění práva dítěte na život (na rodičovskou péči a život v rodině, na identitu dítěte, svobodu, myšlení, svědomí a náboženství, na vzdělání, zaměstnání)
- Ochrana dítěte před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím (zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním)
- Základní cíl: **zájem a blaho dítěte**

15 zemí
světa
29 let tradice

Orgány sociálně-právní ochrany

- Struktura, pravomoci a činnost – zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
- Soudy, krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní úřady, MŠMT ČR, Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, komise pro sociálně-právní ochranu dětí, další právnické a fyzické osoby, ...

15 zemí
světa
29 let tradice

Ohlašovací povinnost vůči OSPOD

- Pokud se škola hodnověrným způsobem dozví, že některý z jejích žáků je dítě:
- jehož rodiče zemřeli,
- R/ZZ neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti,
- které vede zahálčivý nebo nemravný život (zanedbává školní docházku, požívá alkohol, návykové látky, živí se prostitucí), spáchalo trestný čin (mladší 15 let – čin, který by byl jinak trestným činem), opakovaně nebo soustavně páchá přestupky, ohrožuje občanské soužití

15 zemí
světa
29 let tradice

Ohlašovací povinnost vůči OSPOD

- Dítě opakovaně utíká z domova.
- Děti, na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj, jmění,...
- Děti, které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči.
- Děti – žadatelé o azyl.

15 zemí
světa
29 let tradice

Ohlašovací povinnost vůči OSPOD

- Povinnost bezplatně sdělit informace potřebné pro poskytnutí sociálně-právní ochrany v případě podezření z týrání, zneužívání dítěte nebo zanedbávání péče.
- Neposkytnutí údajů týkajících se dítěte - OSPOD – správní delikt, pokuta 50.000 Kč

15 zemí
světa
29 let tradice

Spolupráce s OSPOD

- Záškoláctví
- Šikana
- Výskyt drog a intoxikace žáků
- Výskyt trestné činnosti u dětí
- Zanedbávání
- Týrání
- Zneužívání

15 zemí
světa
29 let tradice

Ohlašovací povinnost vůči orgánům činným v trestním řízení

- **Legislativní rámec** – zákon č. 141/1961 Sb. trestní řád, č. 200/1990 Sb., o přestupcích, č.218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Beztrestnost dětí mladších 15 let - omyl
- **Trestání mladistvých (15-18 let)** – výchovná opatření (dohled probačního úředníka, probační program, výchovná omezení, napomenutí), ochranná opatření (ochranné léčení, zabezpečení detence, zabránění věci, ochranná výchova), trestní opatření (obecně prospěšné práce, peněžitě opatření s podmíněčným odkladem, zákaz činnosti, vyhoštění, domácí vězení, zákaz vstupu na sportovní a jiné akce, podmíněné odsouzení, odnětí svobody nepodmíněné,..)

15 zemí
světa
29 let tradice

Ohlašovací povinnost vůči orgánům činným v trestním řízení

- **Opatření ukládaná dětem mladším 15 let:**
výchovná omezení, napomenutí s výstrahou, zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného programu ve středisku výchovné péče, dohled probačního úředníka nebo ochranná výchova)

15 zemí
světa
29 let tradice

Orgány činné v trestním řízení

- Soudy
- Státní zástupci
- Policejní orgány
- Probační a mediační služba (soudnictví)

15 zemí
světa
29 let tradice

Ohlašovací povinnost školy

- Pokud škola zjistí informace, které zakládají důvodné podezření ze spáchání trestného činu, má povinnost podat podnět k prošetření tohoto podezření orgánům činným v trestním řízení (policejní orgán, státní zastupitelství), pokud je to možné učinit opatření pro překažení spáchání nebo dokončení trestného činu.
- Nerespektování této povinnosti může mít za následek trestní stíhání – dle trestního zákoníku!

15 zemí
světa
29 let tradice

Ohlašovací povinnost školy

- Osoba mladší 15 let – pokud se trestného činu, resp. Provinění dopouští osoba mladší 15 let, oznamuje tuto skutečnost škola také na OSPOD.
- Podezření na výskyt trestné činnosti mezi žáky či studenty je nutné řešit problém co nejdříve (bezodkladně informovat vedení školy, rodiče/zákonné zástupce žáků).

15 zemí
světa
29 let tradice

Prevence a řešení sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů

- Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (MSMT č.j.: 21149/2016)
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (MŠMT č.j.: 21291/2010-28)
- Informace MŠMT č. 25 884/2003-24: Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané

15 zemí
světa
29 let tradice

Praktické příklady – ohlašování některých patologických jevů

- **Šikana** – metodický pokyn MŠMT č. 24 246/2008-6
- Každá škola – vlastní program proti šikanování (MPP), detailní postupy pro prevenci a řešení případů šikany
- **Řešení mimo školu:** informace rodičům, spolupráce vedení školy, metodika prevence, výchovného poradce a dalších ped. pracovníků, s rodinou oběti i agresora

15 zemí
světa
29 let tradice

Postup při řešení šikany

- Řešení v resortu školství – spolupráce s PPP, SPC, SVP
- Řešení v resortu zdravotnictví – s pediatry, odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry, zařízení, která poskytují poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie
- Řešení v resortu sociální péče – s oddělením péče o rodinu a děti, s oddělením sociální prevence

15 zemí
světa
29 let tradice

Postup při řešení šikany

- Při zjištění závažnějších případů, naplnění skutkové podstaty trestného činu (provinění), ŘŠ oznámí tuto skutečnost orgánům činným v trestním řízení.
- Šikana není zvláštní skutkovou podstatou, ale jednání agresora (agresorů) může naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění – vydírání, omezování osobní svobody, sexuální nátlak, pohlavní zneužití, ublížení na zdraví, loupeže, násilí, poškozování cizí věci,...
- ŘŠ – pokud žák spáchá trestný čin (opakovaně páchá přestupky) zahájí spolupráci s OSPOD bez zbytečného odkladu

15 zemí
světa
29 let tradice

Postup při řešení šikany

- Dopustí-li se žák nebo student zvláště hrubého opakovaného slovního či fyzického útoku vůči ostatním žákům či zaměstnancům školy nebo školského zařízení, oznámí ředitel školy nebo školského zařízení tuto skutečnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí, jde-li o nezletilého, a státnímu zastupitelství do následujícího pracovního dne poté, co se o tom dozvěděl. (školský zákon, § 31)

15 zemí
světa
29 let tradice

Postup při řešení záškoláctví

- Žáci a studenti jsou povinni řádně docházet do školy nebo školského zařízení a řádně se vzdělávat. Zletilí žáci a studenti jsou povinni dokládat důvody své nepřítomnosti ve vyučování (č. 561/2004 Sb., školský zákon).
- Zákonní zástupci dětí, nezletilých žáků a studentů jsou povinni zajistit, aby dítě a žák docházel řádně do školy nebo školského zařízení, dokládat důvody jejich nepřítomnosti ve vyučování (č. 561/2004 Sb., školský zákon).
- Porušení výše uvedených povinností ze strany žáků, studentů či jejich zákonných zástupců je škola povinna řešit v souladu s metodickým pokynem MŠMT č. 10 194/2002-14

15 zemí
světa
29 let tradice

Postup při řešení záškoláctví

- Při zvýšené omluvené absenci ověřuje výchovný poradce/třídní učitel věrohodnost údajů.
- Neomluvenou absenci do součtu 10 hod. řeší se zákonným zástupcem žáka nebo se zletilým žákem třídní učitel formou pohovoru.
- V případě neomluvené absence nad 10 hod. svolává ŘŠ společné jednání: vedení školy, výchovný poradce, školní metodik prevence, školní psycholog,....zákonní zástupci žáka, zástupce OSPOD, ...
- Neomluvená absence více než 25 hodin, ŘŠ tuto skutečnost bezodkladně oznámí na OSPOD s veškerou písemnou dokumentací. Při zjišťování pravé příčiny záškoláctví a jejího odstranění se může ŘŠ obrátit na PPP nebo OSPOD.
- Při opakovaném záškoláctví se obrací škola na orgány činné v trestném řízení (trestní oznámení).

15 zemí
světa
29 let tradice

Podezření na týrání či zneužívání

- Legislativní rámec: zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
- Dítě/žák má právo požádat školu, školské zařízení o pomoc při ochraně svého života a dalších práv, a to výslovně i bez vědomí rodičů, zákonných zástupců. Škola je povinna poskytnout odpovídající pomoc.
- Škola v případě, že má podezření na týrání, zneužívání dítěte, zanedbání péče začne bezodkladně spolupracovat s OSPOD.

15 zemí
světa
29 let tradice

Podezření na týrání či zneužívání

- Existuje-li důvodné podezření na spáchání trestného činu (provinění či činu jinak trestného) vůči nezletilému (týrání, těhotenství nezletilé mladší 15 let,...) měl by učitel (výchovný poradce, ředitel školy) informovat orgány činné v trestním řízení (Policie ČR, státní zastupitelství) a podat podnět k prošetření podezření na spáchání trestného činu. Trestní oznámení lze řešit v součinnosti s OSPOD.
- Rodiče(zákonní zástupci budou informováni školou v případě, že není podezření, že by se oni dopouštěli škodlivého jednání vůči dítěti. V opačném případě rozhodne o způsobu oznámení OSPOD, orgány činné v trestním řízení.

15 zemí
světa
29 let tradice

Závěr

- Ohlašovací povinnost škol ohledně závažných negativních jevů je významným nástrojem v rámci prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže.
- Při řešení těchto nežádoucích jevů je důležitá spolupráce s rodiči/zákonnými zástupci žáka.
- V případě závažnějších nežádoucích jevů je nezbytná spolupráce s OSPOD a orgány činnými v trestním řízení.

15 zemí
světa
29 let tradice

Použitá literatura a zdroje

- Auger, M.T. ,Boucharlat,Ch.: *Učitel a problémový žák (Praha: Portál,2005)*
- Kyriacou, Ch.: *Řešení výchovných problémů ve škole. (Praha: Portál, 2005)*
- Mertin, V., Krejčová, L. a kol.: *Problémy s chováním ve škole – jak na ně (Praha: Wolters Kluwer, 2013)*
- Metodický pokyn č.j.:10 194/2002-14 *k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování*
- *Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (MSMT č.j.: 21149/2016) a Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (MŠMT č.j.: 21291/2010-28)*
- Zákon č. 561/2004 Sb., *o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání – školský zákon*
- Zákon č. 359/1999 Sb., *o sociálně-právní ochraně dětí*
- Zákon č. 40/2009 Sb., *trestní zákoník*
- Zákon č. 218/2003 Sb., *o soudnictví ve věcech mládeže*
- Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník*

15 zemí
světa
29 let tradice

